

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/СС 05/4-02 бр. 495/1-ХП/10
01.04.2010. године

На основу члана 221. став 1. алинеја 16. и члана 266. Статута Факултета, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој IV редовној седници, одржаној дана 01.04.2010. године, донело следећу

О Д Л У К У

Прихвата се Извештај комисије са оценом докторске дисертације: ПОЖАРЕВАЦ ОКРУЖНА ВАРОШ (1858-1918), кандидата мр Мирољуба Манојловића и одобрава усмена одбрана.

Ова се одлука упућује Стручном већу Универзитета на сагласност.

Доставити:

1x Универзитету у Београду
1x Комисији
1x Стручном сараднику за
докторске дисертације
1x Шефу Одсека за правне послове
1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Весна Димитријевић

Факултет Филозофски
04/1-2 бр.6/1693
(број захтева)
8.04.2010.
(датум)

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
Веће научних области
друштвено-хуманистичких наука
(Назив већа научних области коме се захтев упућује)

ЗАХТЕВ

за давање сагласности на реферат о урађеној докторској дисертацији

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата

Мирољуба (Никола) Манојловића

(име, име једног од родитеља и презиме)

КАНДИДАТ

Мирољуб (Никола) Манојловић

(име, име једног од родитеља и презиме)

пријавио је докторску дисертацију под насловом:

Пожаревац окружна варош (1858-1918)

Универзитет је дана 13.10.2009. својим актом под бр 612-18/314-9 дао сагласност на предлог теме докторске дисертације која је гласила:

Пожаревац окружна варош (1858-1918)

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата

Мирољуба (Никола) Манојловића

(име, име једног од родитеља и презиме)

образована је на седници одржаној 24.12.2009. одлуком факултета под бр 1937/1-X/3 у саставу:

	Име и презиме члана комисије	звање	научна област	установа у којој је запослен
1.	др Радослав Љушић	редовни проф.	историја	Филозофски ф.
2.	др Сузана Рајић	доцент	историја	Филозофски ф.
3.	др Славенко Терзић	научни саветник	историја	Историјски инс.САНУ

Наставно-научно веће факултета прихватило је извештај Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације на седници одржаној дана 1.04.2010.

Прилог:

- Извештај комисије са предлогом
- Акт Наставно-научног већа факултета о усвајању извештаја
- Примедбе дате у току стављања извештаја на увид јавности, уколико је таквих примедби било.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Весна Димитријевић

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ

Изабрани на седници Наставно-научног већа Филозофског факултета у Београду од 24. децембра 2009. године, у комисију за оцену и одбрану докторског рада мр Мирољуба Манојловића **ПОЖАРЕВАЦ ОКРУЖНА ВАРОШ (1858 – 1918)**, имамо част да поднесемо следеће мишљење.

Докторски рад кандидата мр Мирољуба Манојловића **Пожаревац окружна варош (1858 – 1918)** броји 320 страна. Састоји се из Увода, седам целина и Закључка. Први део: Варош, а још село (4 - 17); Други део: Окружна варош (18 - 87); Трећи део: Успон вароши (88 – 138); Четврти део: Установе (139 - 208); Пети део: Модернизовање вароши (207 - 295); Шести део: Свакодневица и новотарије варошког живота (296 - 307); Седми део: Живот под окупацијом (208 - 316) и Закључак (317 - 321). На крају рада дат је списак извора и литературе (321- 323).

У уводу кандидат даје кратак преглед географског положаја Пожареваца, с освртом на друштвено-политичке околности које су утицале да се ова варош развије у управно-административни, просветни, културно-здравствени и привредни центар, који је по броју становника долазио одмах после престонице, Београда.

Поглавље *Варош, а још село* има три подпоглавља у којима Манојловић анализира саобраћајне везе које су вароши давале велике предности за развитац, будући да је као раскрсница важних путева, варош представљала трговачко средиште за шире подручје. У том смислу, за развој Пожареваца био је значајан државни друм који је од престонице водио, преко Смедерева и Пожареваца, у Видин, али и речни пут Дунавом од пристаништа Дубравице, у чијој се близини налазила и скела на Дунаву која је за становништво Пожареваца значила „излаз у свет“. Ту се извозила стока у суседну Хабзбуршку монархију, а увозили су се индустријски производи. Кандидат се у овом поглављу бавио и локалном мрежом путева која је окружну варош повезивала са околним среским местима и

селима, затим социјалном структуром становништва и њиховим занимањима. Трговина је била најважнија и најпрофитабилнија привредна грана, и заједно са занатством и угостителством била је заступљена са 50%, док се друга половина становништва бавила земљорадњом. Стога ће, констатује кандидат, варош упоредо уређивати своје чаршије по модерним урбаним принципима, док ће, с друге стране, сокаци и махале давати вароши руралан изглед.

У другом поглављу *Окружна варош* Пожаревац је представљен као управно-административно седиште Пожаревачког округа, једног од највећих и најбогатијих округа у Србији 19. века, у којем је живело од 140.000 становника. половином века, па до 260.000 у 1910. години. Кандидат је дао списак свих окружних начелника у раздобљу од педесет година и укратко приказао њихове главне активности као политичких представника влада Кнежевине и Краљевине Србије. Затим се бавио самоуправним властима на нижим нивоима среза и округа. Посебно потпоглавље посвећено је најстаријој институцији у граду, Суду, судским инстанцама и судијама, те Пожаревачкој општини, важним вршиоцима правног и управног поретка. У потпоглављу Казнени завод кандидат је изложио вицедесенијски развој затворских установа у Пожаревцу, у којем су затворске дане проводили и нека од истакнутих имена српске политичке и културне сцене, попут Николе Пашића, Стојана Протића, Аћим Чумић, Бранислав Нушић и др. Још једна државна установа, Војна окружна команда, представља Пожаревац и као један од водећих војних центара у земљи, у коме је био смештен штаб источно-моравске команде. Батаљони стационирани у Пожаревцу, узимали су активног учешћа у ратовима Србије у 19. и почетком 20. века, а из ове средине остварили су запажене војне каријере Коста Протић, Јован Драгашевић, Стеван Здравковић, Стеван Шапинац и други.

У трећем поглављу *Успон вароши* Манојловић кроз девет мањих целина обрађује најзаступљеније привредне гране, од којих је извозна трговина живе стоке у суседну Монархију, убедљиво доносила највише зараде, али је изузетно жива била и трговина пољопривредним производима, која се одвијала на више градских пијаца. Знаменити трговци Пожаревца добили су у овом поглављу своје место. Кандидат у овом поглављу износи до сада непознате податке о

еснафским удружењима и земљорадничкој задрузи и њиховим активностима, те новчаним заводима који су имали значајну улогу у акумулацији капитала и потпомагању индустријског развоја града и околине. Подстицајне привредне делатности битно су утицале да град у неколико наврата добија нова урбанистичка решења, којим је све више попримао обележја урбаног градског центра са више од четрдесет улица, које су пред крај 19. века добијале калдрму, тротоаре, осветљење. На уређењу града радило је тридесетак инжењера.

У поглављу *Установе*, кандидат је обрадио све предшколске, основношколске и средњешколске институције у Пожаревцу, затим болнице и апотеке. Пожаревац је имао четири стручне средње школе, у којима су се ђаци припремали за будућа занимања у области трговине, заната и пољопривреде. Град је 1885. год. добио и наменску зграду за окружну болницу и тако је постао и здравствени центар округа.

У поглављу *Модернизовање вароши*, које се састоји из више мањих делова, доминира онај који се бави политичким животом града, страначким и династичким одређењима житеља. Упркос веза са родоначелником династије Обреновић, кнезом Милошем, чије је име нераздвојиво од борбе за ослобођење од турске власти, Пожаревац није био прообреновићевски у другој половини 19. века. Либерали, а потом и радикали Пожаревца нису се мирили са аутократским склоностима Обреновића. Шта више, у њега су лако продирале и налазиле уточишта социјалистичке идеје, а Радикална странка организована у јануару 1881, већ половином исте године имала је у Пожаревцу свој месни одбор. Радикална странка је већ од половине осамдесетих година имала највећи број присталица у вароши, али и у округу. Либерали су били, други по заступљености, а њихов предводник је био адвокат Стојан Рибарац. Он је деценијама делио мегдан са радикалима, те је политичка борба у вароши попримала својеврсну оштрину. У истом поглављу кандидат је обрадио и културни живот Пожаревца, пратећи активности позоришта, музичких друштава, читаоница и библиотека, разних културно-просветних и хуманитарних друштава, те биоскопске предствае као нову разоноду коју је донео 20. век. Коњичке трке, стрељачке активности и надметања у неким олимпијским

дисциплинама, чинили су од краја 19. века редовну понуду спортског и забавног живота града.

Обимом невелико, али веома карактеристично по свом садржају је поглавље *Свакодневица и новотарије варошког живота*, у којем се упознајемо са духовним надзорима житеља, те њиховим моралним вредностима и навикама.

Последње поглавље рада носи назив *Живот под окупацијом*. У њему кандидат обрађује живот и страдања становника најпре под немачком, а затим под бугарском окупацијом, у периоду Првог светског рата, од 1915. до 1918. године. Опустела и опљачкана варош и репресија окупаторских војски, осликавају Пожаревац у рату, који је одушевљено поздравио ослободице октобра 1918.

У врло језгровитом и јасно конципираном Закључку Манојловић резимира да је Пожаревац по свим показатељима био просперитетна варош која је у привредном, просветном и културном погледу с правом убрајана у један од пет највећих градова Кнежевине и Краљевине Србије. Административни, саобраћајни значај и привредни потенцијали чинили су га, закључује кандидат, привлачним за досељенике. Стога је град за педесет година, што природним пираштајем, што досељавањем, удвостручо број својих житеља.

Хеуристички део посла Манојловић је извршио педантно и свеобухватно, а своје истраживање је засновао на изворној, објављеној и необјављеној грађи, бројној публицистици и литератури. Придржавајући се строго методолошких начела, он је успео да савлада обиље изворних података, да их хронолошки и тематски разврста и, напослетку, да их успешно анализира. Мање примедбе комисија ће саопштити кандидату на одбрани. На основу свега изнетог слободни смо да предложимо Већу да прихвати и одобри одбрану докторског рада мр Мирољуба Манојловића *Пожаревац окружна варош (1858 – 1918)*.

У Београду,
26. фебруар 2010.

Чланови комисије:

проф. др Радош Љушић

доц. др Сузана Рајић

др Славенко Терзић